

Oslo 25. oktober 2022

## Stortingets arbeids- og sosialkomite

### Prop. 3 L (2022-2023) Lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvistene mellom Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund og Norsk Lektorlag og KS i forbindelse med hovedoppgjøret i 2022

Vi viser til regjeringens lovproposisjon til Stortinget med forslag om at arbeidstvisten mellom de streikende lærerorganisasjonene og KS skal avgjøres av Rikslønnsnemnda og med tilråding om forbud mot arbeidsstans. Norsk Lektorlag vil innledningsvis påpeke at regjeringens lovproposisjon omfatter tre ulike selvstendige organisasjoner som er tilsluttet tre ulike hovedsammenslutninger, og som hadde helt ulike krav i tariffoppgjøret 2022. Det at tre organisasjoner streiker samtidig innebærer ikke noen form for samarbeid mellom organisasjonene, slik at vi ber Stortingets arbeids- og sosialkomite anbefale at et eventuelt lovvedtak fattes for hver organisasjon separat.

#### Hovedsvar

Norsk Lektorlag finner begrunnelsen for innføring av tvungen lønnsnemnd som manglende og med lite grunnlag i det arbeidet våre medlemmer faktisk skal gjøre. En streik i offentlig sektor, og spesielt i skolen, vil være belastende for tredjepart, men Norsk Lektorlag har hatt et streikeuttak som har tatt hensyn til elevene. Tariffoppgjør og streikerett er bærende element i den norske modellen, og tvungen lønnsnemnd burde vedtas på et mer solid grunnlag.

Norsk Lektorlag oppfatter regjeringens bruk av tvungen lønnsnemnd på vår streik som strid med den grunnlovsfestede organisasjonsretten, som også kommer frem av ILOs kjernekonvensjoner: nr 87 om vern av foreningsfrihet og organisasjonsrett og nr 98 om organisasjonsfrihet og kollektive forhandlinger. Innføringen av en lov om tvungen lønnsnemnd er et inngrep i vår rett til organisasjonsfrihet. ILO aksepterer inngrep i streikeretten for «essential services» i samfunnet, det vil si at streiken rammer særlig viktige tjenester eller virksomheter i samfunnet. Dette er «tjeneste eller virksomhet hvis avbrudd setter hele eller deler av befolkningens liv, helse eller personlige sikkerhet i fare.» Skadevirkningene må være klare og nært forestående («clear and imminent»). ILO har ikke vurdert undervisning som en «essential service». I vurderingen av om tvungen lønnsnemnd er lovlig eller ikke vurderer også ILO om grunnleggende minimumstjenester har blitt vurdert, forhandlet om eller iverksatt. Dersom et system for dispensasjonssøknader finnes og er effektivt, vil dette vanligvis innebære at sistnevnte kriterium er oppfylt. Regjeringens summariske oppsummering i proposisjonen at “de omhandlede arbeidstvistene er innenfor

rammen av de konvensjoner Norge har ratifisert” ikke i tilstrekkelig grad diskuterer og vurderer disse kriteriene i lovproposisjonen.

Norsk Lektorlag mener at lærerstreiken ikke oppfyller noen av ILOs kriterier for lovlig bruk av tvungen lønnsnemnd: undervisning er ingen «essential service», det var ingen klare og nært forstående alvorlige samfunnsmessige konsekvenser som ikke kunne avhjelpes gjennom andre tiltak foretatt av andre fagpersoner, og systemet med dispensasjonssøknader fungerte godt ved at de fleste søknader ble behandlet raskt og i all hovedsak godtatt.

## Forhandlinger og mekling våren 2022

Forhandlingssammenslutningen Akademikerne kommune forhandlet på vegne av Norsk Lektorlag i årets hovedoppgjør. Sammenslutningen anbefalte meklerens skisse mot Norsk Lektorlags stemme. Norsk Lektorlags sentralstyre besluttet å ikke godta meklerens skisse, og varslet streik 3. juni.

## Utvikling og omfang av konflikten fra august 2022

Norsk Lektorlag var i streik fra og med 8. juni, men tok ikke ut medlemmer før 15. august. Ved streikens slutt var det medlemmer ute i streik ved Bergen katedralskole, Ås videregående skole, Byåsen videregående skole, Frederik II videregående skole og Thor Heyerdahl videregående skole, i det antall som er beskrevet i lovproposisjonen.

Norsk Lektorlag behandlet fortløpende søknader om dispensasjoner for enkeltlærere i hele streikeperioden. Disse søknadene hadde varierende begrunnelse. De aller fleste dispensasjonssøknader ble innvilget. En årsak Statsforvalterne nevner som bekymringsfull var at timer til spesialundervisning falt bort som følge av streiken. Det er uklart for oss hvilket tallgrunnlag Statsforvalterne her baserer sin bekymring på, ettersom Norsk Lektorlag i stor grad søkte å unngå å ta ut lærere i streik som gir spesialundervisning, og i de få tilfellene det ble gjort ble dispensasjon umiddelbart gitt.

## Virkninger av konflikten

Norsk Lektorlag leser med interesse begrunnelsen for tilrådingen fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet og mener at begrunnelsen for bruk av tvungen lønnsnemnd i alt for stor grad dreier seg om oppgaver som i utgangspunktet ikke skal utføres av undervisningspersonalet. Psykisk helse, pandemi og sårbare elever er begreper som går igjen. Streiken har ikke krevd stenging av skolene, og derfor ikke noe i veien for at helsepersonell og sosialarbeidere kan ha vært til stede på skolene for å ivareta elevers psykososiale behov. Bekymringsmeldinger knyttet til elevers helse på grunn av tap av rutiner og normalitet kunne søkes avhjulpet ved den enkelte skole ved at annet fagpersonale enn lærere opprettholdt daglige rutiner, noe som i liten grad ble gjort. Det er i lovproposisjonen også helt uklart hvor klare og nærliggende de samfunnsmessige konsekvensene av streiken var på tidspunktet for tvungen lønnsnemnd. I de underliggende dokumentene departementene bruker som argumentasjon for innføring av tvungen lønnsnemnd fremgår det i liten grad kvantifiserbar informasjon med konsekvensvurderinger.

### Elevers psykiske helse

Opplæringsloven med forskrifter fastsetter at undervisningspersonell skal ha *relevant faglig og pedagogisk kompetanse*. Medlemskap i Norsk Lektorlag krever fullført mastergrad, så alle våre medlemmer har lang faglig og pedagogisk utdanning. Svært få av våre medlemmer har formell kompetanse innenfor psykisk helse.

I arbeidstidsavtalen for undervisningspersonalet slås fast at skolens og undervisningspersonalets kjerneoppgave er å gi elevene god undervisning. Det er undervisning som er skolens overordnede samfunnsoppdrag. Da reagerer vi på at elevenes psykiske helse er vektlagt i så stor grad i tilrådingen. Kunnskapsdepartementet har bedt statsforvalterne om å rapportere om konsekvenser av streiken, og blant bekymringene er

følgende:

- langtidseffekter på elevenes psykiske helse,
- rekruttering til rus/kriminalitet
- økte suicidal tanker
- vekt nedgang
- selvskading,
- selvmordstanker
- emosjonelle forstyrrelser som depresjon og angst.

Det er ikke undervisningspersonalets oppgave, ei heller har de kompetanse til, å forebygge noen av disse lidelsene. Det bør selvsagt være ressurser og kompetanse på enhver skole til å ivareta disse hensynene, men dette personalet var ikke i streik, så det var ingen ting i veien for å ivareta denne delen av skolens samfunnsoppdrag.

### Pandemi

I tilrådingen sammenlignes lærerstreikens konsekvenser for elevene med pandemien og smitteverntiltak, en sammenkobling vi mener det er vanskelig å se. Vi reagerer på at FHI's oppsummering av konsekvensene av pandemien vektlegges. En nedstengning av hele samfunnet, inkludert skolen, over lang tid kan ikke sammenlignes med en situasjon der relativt sett få faglærere bruker sin grunnlovsfestede rett til å streike.

I streiken mistet elevene undervisning i fag. Andre deler av det totale tilbudet skolen gir til elever var ikke berørt. Skolebygget kunne holde åpent, det kunne inviteres til sosiale treffpunkter, bibliotek og skolehelsetjenesten/PP-tjenesten kunne være tilgjengelige. Vi har sett eksempler på skoler som har lagt opp til et godt sosialt tilbud for elevene, for at de daglige rammene ikke skulle bortfalle når den faglige undervisningen falt bort.

### Sårbare elever

I tillegg nevnes stadig de «sårbare elevene». Gruppen verken beskrives eller defineres, så det er vanskelig å få tak på hva de konkrete konsekvensene er for denne gruppen. Slik vi forstår begrepet, kan det bety alt fra elever som er utsatt for vold i hjemmet til elever med ulike lærevesker som trenger ekstra oppfølging.

Norsk Lektorlag mottok en rekke dispensasjonssøknader og de fleste av dem var begrunnet med at det var sårbare elever som trengte undervisning. Disse søknadene ble innvilget. Vi fikk imidlertid rapporter fra de streikende og deres tillitsvalgte om at dispensasjonssøknadene ble oppfattet som lite gjennomarbeidete og tilfeldige. Våre tillitsvalgte uttrykte bekymring for at gruppen «sårbare elever» var veldig ulikt definert i dispensasjonssøknadene.

### Konklusjon

Slik Norsk Lektorlag ser det, er departementets tilråding basert på kunnskap om feil del av skolens samfunnsoppdrag. I tilrådingen vises det til at en del av skolens mandat er å skape et inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle. Dette er riktig og viktig, men det er ikke læreren alene som kan sørge for at denne delen av mandatet oppfylles. Elever har en lovfestet rett til skolehelsetjeneste, og skoler bør også ha ansatt sosiallærere som må oppfylle deler av dette mandatet.

Vi mener at sammenligningen med nedstengningen av samfunnet under pandemien er feilslått. Det er stor forskjell på en lærerstreik og en situasjon der man verken kan gå på skole,

møte venner, drive fritidsinteresser, idrett, gå på kino eller fest. Norsk Lektorlag innvilget langt de fleste dispensasjonssøknadene, der mange var begrunnet i sårbare elever.

I sum mener vi at tilrådinga fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet er basert på et samfunnsoppdrag som skolen kan utføre med andre yrkesgrupper enn undervisningspersonalet. Dersom skolen mangler denne kompetansen og ressursen, bør det være et varsko for samfunnet. Det kommer ikke som en overraskelse på våre medlemmer at det er forventet at de skal utføre oppgave som psykolog, helsesykepleier, rådgiver og andre oppgaver, men det er ikke en oppgave de har verken kompetanse til eller ansvar for.